

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา และทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มีแนวความคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา และวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ ดังนี้

แนวคิด

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ ดังนี้

1. ธวัช ภูษิตโกยโคย¹ ที่ปรึกษาสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปีในหัวข้อเรื่อง “บทบาทที่ท้าทายวิชาชีพในศักราชใหม่” ดังนี้

ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ในขณะที่และในอนาคต ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญดังนั้นนักบัญชีจะต้องปรับบทบาทของตัวเองเพื่อร่วมในการแก้ปัญหา กับผู้บริหารในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ความเปลี่ยนแปลงในหลักการบริหาร

ผู้บริหารในปัจจุบันและอนาคตจะต้องบริหารธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและเป็นมืออาชีพที่มีความสามารถและจรรยาบรรณสูง ผู้บริหารจะต้องมุ่งเน้นความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายในการบริหารเป็นสำคัญ และจะต้องรักษาทัศนคติในการบริหารอย่างเคร่งครัด ความสามารถของผู้บริหารจะถูกวัดผลด้วยกำไรและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจดังนั้นผู้บริหารจึงต้องการผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จซึ่งผู้ช่วยเหลือดังกล่าวก็คือ นักบัญชี นักบัญชีจึงต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบริการที่ผู้บริหารจะได้รับ ดังนั้นบทบาทของนักบัญชีในยุคนี้จึงต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ผู้บริหารประสงค์เสมอและต้องช่วยให้ผู้บริหารสามารถรักษาคุณธรรมและจรรยาบรรณในการบริหารได้ตามที่สังคมคาดหวัง

¹ ธวัช ภูษิตโกยโคย, บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 46-51.

1.2 ความสำคัญของสภาพคล่อง

แนวทางการบริหารยุคใหม่จะมุ่งเน้นสภาพคล่องและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจมากขึ้น ดังนั้นนักบัญชีจะต้องเพิ่มบทบาทช่วยในการบริหารทางการเงินแก่ผู้บริหารในช่วงนี้ให้มากขึ้นเพราะเป็นช่วงของการบริหารที่เน้นในเรื่องเงินมากที่สุดซึ่งนักบัญชีเป็นผู้ที่มีความรู้ในฐานะการเงินและผลการดำเนินงานเป็นอย่างดีไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของผู้ทำบัญชีหรือผู้สอบบัญชี การเพิ่มงานให้บริการด้านการเงินเข้าไปจะช่วยผู้บริหารในการบริหารสภาพคล่องให้ประสบความสำเร็จและสามารถรักษาธุรกิจให้อยู่รอดได้

1.3 การใช้ทรัพยากร

ผู้บริหารจะมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรมากขึ้น การเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดดังนั้นนักบัญชีจะต้องมีความรู้ที่สามารถช่วยผู้บริหารในด้านนี้สามารถให้ข้อมูลที่มีประโยชน์เพื่อให้ผู้บริหารนำไปพิจารณาตัดสินใจในการเลือกใช้ทรัพยากรซึ่งนักบัญชีจะมีข้อมูลและวิธีการเกี่ยวกับการวัดผลอยู่แล้วเนื่องจากเป็นผู้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินดังนั้นนักบัญชีย่อมสามารถนำความรู้เหล่านี้มาใช้ประเมินความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรตลอดจนวัดผลว่าการตัดสินใจใช้ทรัพยากรนั้นมีประโยชน์สูงสุดตามที่ใดคาดหวังหรือไม่

1.4 ความจำเป็นเพื่อความอยู่รอด

ในช่วงวิกฤตทุกธุรกิจต้องฟันฝ่าให้ผ่านพ้นอุปสรรคและภาวะวิกฤตซึ่งนักบัญชีย่อมทราบตัวกิจการหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำกำไรได้ดี จะยังคงคุ้มทุนอยู่หรือไม่ ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับต้นทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจในการที่จะลดขนาดธุรกิจ ลดคน หรือลดผลิตภัณฑ์เพื่อให้แน่ใจว่าธุรกิจรักษาไว้ในสิ่งที่ยังอำนวยประโยชน์ให้แก่กิจการได้มากที่สุด ความยากลำบากในช่วงนี้ผู้บริหารย่อมต้องการที่พึ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรักษากิจการให้อยู่รอดได้ นักบัญชีต้องคำนึงถึงเรื่องการดำรงอยู่ของกิจการเป็นอันดับแรกและสำคัญที่สุด เพราะความดำรงอยู่ของกิจการหมายถึงการมีงานของนักบัญชีด้วย

นักบัญชีจะต้องปรับตัวให้รับกับความคาดหวังของผู้บริหารให้ได้ งานของนักบัญชีจะต้องมีมาตรฐานเทียบเคียงกับมาตรฐานโลก และจะต้องเตรียมพร้อมต่อความรับผิดชอบในงานที่ให้บริการเหมือนที่ยึดปฏิบัติกันในวันตก คุณภาพและความถูกต้องกับหลักการและมาตรฐานเป็นสิ่งที่ไม่ได้ ผู้สอบบัญชีจะต้องมีมาตรการและแนวทางในการควบคุมดูแลคุณภาพของการบริการที่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้บริการเงินให้ได้และเป็นไปตามความคาดหวังนั้น ความทันสมัยและทันเหตุการณ์จะเป็นสิ่งที่นักบัญชีต้องให้ความสนใจและพัฒนาดตนเองอยู่เสมอ สถาบันวิชาชีพจำเป็นต้องเร่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักบัญชีในด้านนี้ และจะต้องดำเนินการอย่าง

เป็นระบบและมีกำหนดเวลาที่แน่นอน นักบัญชีเองต้องตั้งเจตน์จำนงในการพัฒนาและปรับตัวให้ได้ เพื่อให้วิชาชีพบัญชีไทยเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือตลอดไป

2. สุชาติ กิระนันท์² อาจารย์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี ในหัวเรื่อง “นักบัญชีในยุค 2000” ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงในยุคการค้าเสรี ที่นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ลักษณะของสินค้าและบริการที่เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยี เป็นที่คาดได้ว่า นักบัญชีรุ่นใหม่จะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดต่อไปในเวลาข้างหน้าด้วยซึ่งนักบัญชียุคใหม่ (ควร) จะต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- มีความรู้พื้นฐานด้านการบัญชี และเข้าใจระบบบัญชีอย่างดี
- มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการทำงานบัญชีได้อย่างดี
- มีความเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ของกิจการเพื่อให้สามารถเข้าใจความต้องการของฝ่ายอื่น ๆ และผู้บริหารที่มีต่อข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชี
- มีความสามารถในการแปลความหมายของข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- รู้จักการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศทางการบัญชีที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้
- สามารถเลือกและสร้างรูปแบบการนำเสนอสารสนเทศที่เหมาะสม
- มีความสามารถในการค้นคว้า สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจและตลาดการเงิน รวมทั้งมาตรฐานการบัญชีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา
- มีความตั้งใจ ใฝ่รู้ และกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
- มีความเป็นอิสระในการทำงานมากขึ้น
- มีจิตสำนึกและจรรยาบรรณของวิชาชีพการบัญชีและการสอบบัญชี

² สุชาติ กิระนันท์, นักบัญชียุค 2000 (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 158-160.

3. สิงห์ ดังทัตสวัสดิ์³ กรรมการและผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ในหัวเรื่อง “มูลค่าเพิ่มของนักบัญชีในบทบาท CFO ยุค 2000” ดังนี้

นักบัญชียุคก่อนมักกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอาไว้ที่การวางระบบบัญชีการเงิน การบันทึกรายการทางบัญชี การจัดทำงบการเงินที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดและส่งต่อข้อมูลทางการเงินเหล่านั้นให้แก่ผู้บริหาร แต่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก นักบัญชีในอนาคตจึงไม่จำเป็นต้องจำกัดบทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบของตนเองไว้เพียงเท่านั้น นักบัญชีทั่วไปรวมทั้ง Chief Financial Officer (CFO) สามารถจะสร้างมูลค่าเพิ่มสูงสุดให้กับองค์กรและตนเองได้ โดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางด้านการเงิน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รู้จักการวิเคราะห์/การผสมผสานระหว่างข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) กับข้อมูลด้านอื่น (Non-financial Information) เพื่อสนับสนุนให้การทำงานขององค์กรบรรลุตามวิสัยทัศน์ได้

นักบัญชีที่มุ่งหวังจะเติบโตเป็น CFO ที่ประสบความสำเร็จในอนาคต จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสามารถในการพัฒนาและปรับบทบาทให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี มีคุณภาพการบริหารงานที่ดี มีความเป็นผู้นำ เป็นผู้จัดการด้านข้อมูลข่าวสาร มีความรอบรู้และเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ขององค์กร แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ และให้ความสำคัญกับ Corporate Governance เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้

4. แน่งน้อย ใจอ่อนน้อย⁴ อาจารย์ประจำภาควิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวไว้ในเอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี ในหัวเรื่อง “บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป” ดังนี้

³ สิงห์ ดังทัตสวัสดิ์, มูลค่าเพิ่มของนักบัญชีในบทบาท CFO ยุค 2000 (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 197-205.

⁴ แน่งน้อย ใจอ่อนน้อย, บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป (กรุงเทพฯ, 2541), หน้า 165-169.

อาจจะแยกนักบัญชีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักบัญชีในฐานะผู้บริหารขององค์กร และนักบัญชีในฐานะของผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี

1) ในฐานะของผู้บริหารขององค์กร

จากสภาพแวดล้อมของการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป ธุรกิจจำเป็นต้องปรับโครงสร้างขององค์กรให้มีลักษณะการบริหารงานที่พึ่งพาระบบสารสนเทศมากขึ้น ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในองค์กรที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ ดังนั้นนักบัญชีจะต้องมีความรู้ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินธุรกิจ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาตนเองมาเป็นผู้จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการให้กับผู้บริหารในลักษณะต่างๆ เช่น อาจจะทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System) ให้กับผู้บริหาร และสามารถที่จะเลือกซื้อหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมทางด้านบัญชีที่สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

2) ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี

ในกรณีของผู้สอบบัญชีภายใน ปัจจุบันผู้สอบบัญชีภายในจะต้องมีความรู้ที่จะก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการควบคุมและรักษาความปลอดภัยของระบบสารสนเทศขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแน่ใจได้ว่าสารสนเทศที่ออกมาจากระบบดังกล่าวนั้นถูกต้องและเชื่อถือได้

สำหรับผู้สอบบัญชีภายนอกก็จะต้องมีความรู้เช่นเดียวกันจะต้องรอบรู้ในเรื่องของรูปแบบของธุรกิจที่ปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อจะได้ทราบถึงวิธีการดำเนินธุรกิจของกิจการผู้รับตรวจหรือกิจการนั้นๆที่เกี่ยวข้องกับผู้รับตรวจ ทำให้สามารถกำหนดแผนการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เช่นเดียวกัน ผู้สอบบัญชีที่รับงานตรวจสอบกิจการที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลทางบัญชี จำเป็นจะต้องมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอที่จะสามารถสอบทานการควบคุมภายในของระบบคอมพิวเตอร์และตรวจสอบระบบดังกล่าวได้

5. ฉัตรวา วาสิกคุตต์⁵ หัวหน้าบริษัท สำนักงานเอ็นเอส แอนด์ ยัง จำกัด ได้กล่าวไว้ในเอกสารการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งนี้ 16 ในหัวข้อเรื่อง “วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี : ผลกระทบต่อวิชาชีพ” ดังนี้

วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อวิชาชีพในเรื่องของลักษณะของข้อมูลที่เป็นสำหรับนักบัญชี การนำคอมพิวเตอร์และ/หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึกบัญชีทำให้ข้อมูลทางบัญชีซึ่งเคยอยู่ในรูปของเอกสารกลับกลายเป็นอยู่ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล (Electronic File) หรือขั้นตอนการทำงานบางประเภทซึ่งเคยใช้เอกสารในการอนุมัติหรือใช้เอกสารในการส่งต่อจากฝ่ายหนึ่งไปฝ่ายหนึ่งก็เปลี่ยนไป การทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำให้ขั้นตอนการทำงานบางอย่างลดลงโดยคอมพิวเตอร์จะสามารถส่งต่อข้อมูลระหว่างระบบโดยอัตโนมัติโดยไม่มีเอกสารเกี่ยวข้อง การไม่มีเอกสารแนบ (Supporting Document) ในบางกรณีทำให้นักบัญชีต้องเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบ การที่นักบัญชีจะปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบได้นั้น การเข้าใจในการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งสำคัญ นักบัญชีในปัจจุบันต้องสามารถเข้าใจว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำงานได้อย่างไร รายการทางธุรกิจประเภทไหนที่สามารถผ่านระบบอัตโนมัติโดยไม่มีเอกสารแนบ ข้อมูลทางธุรกิจถูกเก็บอยู่ในลักษณะอะไรและที่ไหน ข้อมูลทางบัญชีสามารถนำออกมาวิเคราะห์โดยวิธีใดมีวิธีอะไรบ้างที่สามารถติดตามทางเดินของข้อมูล (ไม่ใช่เอกสาร) ทั้งหมด (Audit Trail)

6. คุณลักษณะสำคัญของบัณฑิต ของโปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต⁶

โปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้วางแผนพัฒนา นักศึกษาในด้านการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษามีพฤติกรรมด้านการศึกษา (Education Behavior) คือ มีความรู้ความคิดดีเยี่ยมทักษะสูงในการปฏิบัติงาน และจริยธรรม คุณธรรมในการประกอบวิชาชีพ และอยู่ในการประกอบวิชาชีพ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข พร้อมทั้งสนอง

⁵ ฉัตรวา วาสิกคุตต์, วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี : ผลกระทบต่อวิชาชีพ (กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์, 2542), หน้า 263-272.

⁶ โปรแกรมบริหารธุรกิจ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, คุณลักษณะสำคัญของบัณฑิต ของโปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (ระบบออนไลน์), แหล่งที่มา <http://www.dusit.ac.th/faculty/sci-man/amin05.htm> , 2544.

ตอบความต้องการของสังคมได้ โปรแกรมวิชาจึงได้กำหนดคุณลักษณะอันสำคัญของบัณฑิตของโปรแกรม คือ

- 1) ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกแห่งความเป็นนักธุรกิจ คือ แคลงกายดี เคารพระเบียบวินัยมีสัจการแห่งตน ซื่อสัตย์มีอุดมการณ์ มีศีลธรรม ขยันหมั่นเพียร อดทนใฝ่รู้
- 2) ต้องมีผู้ที่มีความสามารถเป็นเลิศ ในด้านการใช้ภาษาไทย ทั้งพูดและเขียน พร้อมทั้งมีความรู้ภาษาต่างประเทศ อย่างอย่างน้อย 1 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ
- 3) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ ในการใช้เครื่องมือสื่อสาร ทางธุรกิจทุกชนิด โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์สำนักงานอัตโนมัติ
- 4) ต้องมีความรู้ทางด้านรายวิชา บริหารธุรกิจ สามารถนำมาสร้างธุรกิจอิสระ และทำงานเป็นทีมได้ รวมทั้งสามารถสร้างองค์ความรู้ ด้านบริหารธุรกิจ เป็นรายบุคคล สถาบันและประเทศชาติได้

ตารางที่ 2 แสดงมาตรฐานความรู้ความสามารถทางวิชาการ

โปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจ แขนงการบัญชี

คุณลักษณะบัณฑิตเฉพาะแขนง	ตัวชี้วัด
ความรู้ความสามารถทางบัญชีเฉพาะ	บัญชีสินทรัพย์ บัญชีหนี้สิน บัญชีต้นทุน

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

1. คุณสมบัติของผู้ทำบัญชี⁷

กรมทะเบียนการค้าได้ออกประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่อง “กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2543” ไว้ดังนี้

- (1) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร
- (2) มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีได้
- (3) ไม่เคยต้องโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากได้กระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี เว้นแต่พ้นระยะเวลา ที่ถูกลงโทษมาแล้วเป็นเวลา ไม่น้อยกว่าสามปี

⁷ กรมทะเบียนการค้า, พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 (กรุงเทพฯ, 2543).

(4) มีคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้ทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตาม กฎหมายไทยซึ่ง ณ วันปิดบัญชีในรอบปีบัญชีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียน ไม่เกินห้าล้านบาท มี สินทรัพย์รวม ไม่เกินสามสิบล้านบาท และมีรายได้รวมไม่เกินสามสิบล้านบาท ต้องมีคุณวุฒิ ไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชีหรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาซึ่ง ทบวงมหาวิทยาลัย หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่า ไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชี

(ข) ผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีดังต่อไปนี้ ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่า ปริญญาตรี ทางการบัญชีหรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชี

- 1) ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัด ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยซึ่ง ณ วันปิด บัญชีในรอบปีบัญชีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียน หรือสินทรัพย์รวม หรือรายได้รวม รายการใดรายการหนึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ใน (ก)
- 2) บริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตาม กฎหมายไทย
- 3) นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ ที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย
- 4) กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร
- 5) ผู้ประกอบธุรกิจธนาคาร เงินทุน หลักทรัพย์ เครดิทฟองดิเออร์ประกันชีวิต ประกัน วินาศภัย
- 6) ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับการส่งเสริมการ ลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม การลงทุน

(ค) ในกรณีที่เป็นการเริ่มทำบัญชีรอบปีบัญชีแรกของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี คุณวุฒิของผู้ทำบัญชีให้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ทุนจดทะเบียนตามที่กำหนดไว้ใน (ก) และ (ข) แล้วแต่กรณี

2. ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน⁸

สุเมธ วงศ์บุญชัยยัง กล่าวถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานจะแบ่งปัจจัยที่ใช้ประเมิน พนักงานออกเป็น 4 ส่วน คือ

(1) ประเมินผลสำเร็จของงาน (Job Accomplishment) หมายถึง การประเมินว่าพนักงาน คนนั้นได้ทำงานที่มอบหมายได้สำเร็จหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด โดยประเมินในเรื่องคุณภาพของงาน ที่ทำได้ (Quality) และปริมาณของงานที่ทำได้ (Quantity) ความถูกต้องของงาน (Accuracy)

(2) ประเมินพฤติกรรมในการทำงาน (Job Behavior) หมายถึง การประเมินดูพฤติกรรมที่มีส่วนช่วยให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของงาน อาทิ เช่น

ความไว้วางใจ (Dependability)

ความร่วมมือ (Co-operation)

ความละเอียดรอบคอบ (Carefulness)

ความขยันหมั่นเพียร (Laudatory)

ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility)

ทัศนคติต่องาน (Attitude)

การทำงานสม่ำเสมอ (Attendance)

การตรงต่อเวลา (Punctuality)

เคารพกฎระเบียบ (Adherence to Company Regulation)

ความปลอดภัย (Safety)

การให้บริการ (Service)

การใช้ทรัพย์สินอย่างสมเหตุสมผล (Cost Consciousness)

(3) ประเมินความรู้ในการทำงาน (Job Knowledge) หมายถึง ประเมินดูความรู้ที่เกี่ยวกับงานรวมถึงความสนใจที่จะขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมที่จะเป็นประโยชน์กับงานด้วย ปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่

ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ (Product Knowledge)

ความรู้เกี่ยวกับวิธีทำงานในงาน (Job Knowledge)

⁸สุเมธ วงศ์บุญชัยยัง, เทคนิคการสัมภาษณ์พนักงานเพื่อเขาทำงาน (กรุงเทพฯ, 2544).

ทักษะในการบริหาร (Management Skills)

ความสามารถในการใช้เครื่องมือในการทำงาน (Ability to Use Equipment)

ทักษะในการทำงาน (Working Skills)

(4) ประเมินศักยภาพ (Potential) หมายถึง ประเมินดูขีดความสามารถของพนักงานหรือที่เรียกว่า ๑ ดู “แนว” พนักงานว่าจะสามารถก้าวหน้าต่อไปได้มากน้อยเพียงใด การประเมินศักยภาพนี้อาจได้จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้

ความเป็นผู้นำ (Leadership)

การใช้ดุลยพินิจ (Judgement)

บุคลิกลักษณะ (Personality)

ความฉลาด (Intelligence)

ความสามารถในการปรับตัว (Adjustability)

ความสามารถในการเรียนรู้ (Ability to learn)

สุขภาพ (Health)

ความสามารถในการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา (Ability to Develop Subordinate)

ความคิดริเริ่ม (Initiative)

ความภักดี (Loyalty)

ความสามารถในการพัฒนาตนเอง (Self Development Ability)

ความสามารถในการทำงานภายใต้การกดดัน (Ability to Work under Pressure)

3. คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา กรมอาชีวศึกษา⁹

เพื่อให้ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา กรมอาชีวศึกษา โดยกระบวนการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงได้กำหนดคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ครูผู้สอนสามารถสังเกตได้ ขณะทำการสอน ดังนี้

⁹ กรมอาชีวศึกษา , คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา กรมอาชีวศึกษา (กรุงเทพฯ, 2543).

ตารางที่ 3 แสดง พฤติกรรมบ่งชี้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้สำเร็จการศึกษา งามอาชีวศึกษา

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
1. มีมนุษยสัมพันธ์	1.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น 1.2 พุดจาสุภาพ 1.3 ช่วยเหลือผู้อื่น 1.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 1.5 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น 1.6 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ 1.7 กล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษ ได้อย่างเหมาะสม ตาม สถานการณ์
2. ความมีวินัย	2.1 ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อตกลงต่างๆ ของ วิทยาลัย ได้แก่ แต่งกายถูกต้องตามระเบียบและข้อบังคับตรง ต่อเวลา รักษาสาธารณสมบัติ สิ่งแวดล้อม และเข้าร่วมกิจ กรรม ที่ครู อาจารย์ผู้สอนกำหนด 2.2 ประพฤติตนถูกต้องตามศีลธรรมอันดีงาม
3. ความรับผิดชอบ	3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน 3.2 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้ 3.3 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ 3.4 ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ 3.5 ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนด 3.6 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน 3.7 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง 3.8 ขอมรับผลกระทำของตนเอง
4. ความซื่อสัตย์ สุจริต	4.1 พุดจาความจริง 4.2 ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตนเอง 4.3 ไม่ทุจริตในการสอบ 4.4 ไม่ลักขโมย

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง	5.1 กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 5.2 กล้าทักท้วงในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 5.3 กล้ายอมรับความจริง 5.4 เสนอตัวเข้าแข่งขันหรือทำงานท้าทาย 5.5 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง
6. การประหยัด	6.1 ใช้วัสดุถูกต้องและเหมาะสมกับงาน 6.2 ปิดน้ำ ไฟ ทุกครั้งเมื่อเลิกใช้งาน 6.3 ใช้จ่ายเงินของส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สูงสุด
7. ความสนใจใฝ่รู้	7.1 ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 7.2 ชักถามปัญหาข้อสงสัย 7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นหาความรู้ใหม่ๆ 7.4 มีความกระตือรือร้นในการใฝ่หาความรู้ใหม่
8. การละเว้นสิ่งเสพย์ติดและ การพนัน	8.1 ไม่สูบบุหรี่ 8.2 ไม่ดื่มสุรา และของมีนเมา 8.3 ไม่เสพสิ่งเสพย์ติดอื่นๆ 8.4 ไม่เล่นการพนัน 8.5 หลีกเลี่ยงในการเข้าไปอยู่ในสถานที่ ที่มีการเล่นการพนัน
9. ความรักสามัคคี	9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท 9.2 ร่วมมือในการทำงาน
10. ความกตัญญูกตเวที	10.1 ตระหนักในพระคุณครู อาจารย์ 10.2 มีสัมมาคารวะต่อครู อาจารย์ อย่างสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้า และลับหลัง 10.3 อาสาช่วยเหลืองาน ครู อาจารย์
11. ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	11.1 คิดสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 11.2 มีความคิดหลากหลายในการแก้ปัญหา
12. การพึ่งตนเอง	12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง 12.2 สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง 12.3 หารายได้พิเศษได้ด้วยตนเองเมื่อจำเป็น

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
13. ความปลอดภัย	13.1 มีการคิด และวางแผนก่อนทำงาน 13.2 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง 13.3 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้อื่น 13.4 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อส่วนร่วม
14. ความอดกลั้น	14.1 มีสติและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี 14.2 ควบคุมกริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้ศึกษาได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง ดังนี้

ปราณี อุเจริญไพศาล และคณะ(2543) ศึกษาความต้องการบัณฑิตทางบริหารธุรกิจขององค์กรต่างๆในเขตภาคเหนือตอนบน ในแง่คุณสมบัติของบัณฑิตบริหารธุรกิจ พบว่า คุณสมบัติ 3 อันดับแรกที่ต้องคัดกรองในการรับบัณฑิตระดับปริญญาตรีและปริญญาโทเข้าทำงาน คือต้องการให้บัณฑิตมีความรับผิดชอบ มีจริยธรรมและความซื่อสัตย์ และมีความกตัญญูต่อองค์กร องค์กรต้องการให้บัณฑิตระดับปริญญาตรีมีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ และบัณฑิตระดับปริญญาโทมีความสามารถด้านภาษา นอกเหนือจากควมมีไหวพริบ และปฏิภาณ และบุคลิกภาพที่ดี และคุณสมบัติที่องค์กรต่างๆไม่ต้องการ คือ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อองค์กร และงานที่รับผิดชอบ การขาดความอดทน การหยิ่งในความรู้ และทะนงตนว่ามีความรู้ ความเห็นแก่ตัวและไม่ตรงเวลา

จิรพร ศรีวัฒนานุกุลกิจ (2536) ศึกษาผู้ประกอบการการค้าและบริการให้ความสำคัญต่อพนักงาน/ลูกจ้างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่เป็นสาขาวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาได้แก่บัญชี และบริหารธุรกิจ คุณสมบัติพิเศษของแรงงานที่ต้องการนอกเหนือจากวุฒิการศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการพิมพ์ดีด ความสามารถในการใช้เครื่องใช้สำนักงานสมัยใหม่ ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ มีประสบการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตวิทยาดี มีความขยัน ซื่อสัตย์ สามารถับรณยนต์ และที่สำคัญต้องมีบุคลิกดี

ชาติรี เมืองนาโพธิ์ (2532) ศึกษาคุณสมบัติของบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจเอกชน ในแง่คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพที่ภาคเอกชนเห็นว่าสำคัญมาก ได้แก่ ความฉลาด

ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีไหวพริบปฏิภาณ ความขยันหมั่นเพียร ส่วนคุณสมบัติด้านความรู้และประสบการณ์ที่ภาคธุรกิจเอกชนเห็นว่าสำคัญมาก ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ได้มาปฏิบัติ ความเอาใจใส่ และรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การคิดริเริ่ม ความรู้เฉพาะสาขาที่เรียน และความสามารถในการประยุกต์วิชากับงานที่ทำ

สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏ (2545) การติดตามผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ปีการศึกษา 2543-2544 ในแง่การประกอบอาชีพ พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในองค์กรเอกชน โดยปฏิบัติงานในลักษณะงานบัญชี การเงิน สินเชื่อ มากที่สุด ส่วนใหญ่มีรายได้จากทำงานระหว่าง 6,000-8,000 บาท ความรู้ความสามารถพิเศษที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากที่สุดคือ คอมพิวเตอร์ ปัญหาที่พบในการทำงานมากที่สุดคือ ปัญหาด้านเพื่อนร่วมงาน ในแง่ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าตนมีคุณลักษณะ 5 อันดับแรก คือ มีความซื่อสัตย์ มีความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบ มีความขยันสู้งาน และอดทนไม่ย่อท้อ และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนที่มีความคิดเห็นว่าตนมีคุณลักษณะต่างๆ 5 ลำดับสุดท้าย คือ มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล ความรู้ลึกซึ้งซึ่งในสาขาวิชาที่เรียน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วรรณวิภา จิตุชัยและคณะ(2545) การศึกษาความต้องการทรัพยากรมนุษย์และแนวโน้มการให้บริการทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในชุมชนระบบเมือง ช่วงปี 2545-2549 ในส่วนของความต้องการทรัพยากรมนุษย์ได้ศึกษาจาก 3 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างแรกคือผู้ประกอบการและส่วนราชการในชุมชนเมือง พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีบุคลากรเพียงพอแล้ว สาขาที่ต้องการเพิ่ม คือ การศึกษา วิทยาศาสตร์ ช่างเครื่อง/ช่างก่อสร้าง ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายขาย การแพทย์ และบัญชี ตามลำดับ ในกลุ่มตัวอย่างที่สอง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีความต้องการศึกษาต่อในสถาบันราชภัฏสวนดุสิต มากที่สุด ในกลุ่มตัวอย่างสุดท้าย คือ บุคคลอื่นๆ พบว่า สถาบันที่ต้องการศึกษาต่อมากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาที่ต้องการศึกษาต่อมากที่สุด คือ บริหารธุรกิจ เหตุผลที่ต้องการศึกษาต่อ คือ เพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษามากที่สุด ความต้องการฝึกอบรม คือ ด้านคอมพิวเตอร์มากที่สุด ในส่วนของแนวโน้มการให้บริการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น พบว่า แนวทางและทิศทางการศึกษาในอนาคตนั้น สถาบันการศึกษาจะต้องออกนอกระบบ และสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ (ชั้นสูง) ภาษาต่างประเทศ ในส่วนของรูปแบบการให้บริการทางการศึกษานั้น ควรจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงวิวัฒนาการของสังคมในรูปแบบโลกาภิวัตน์